

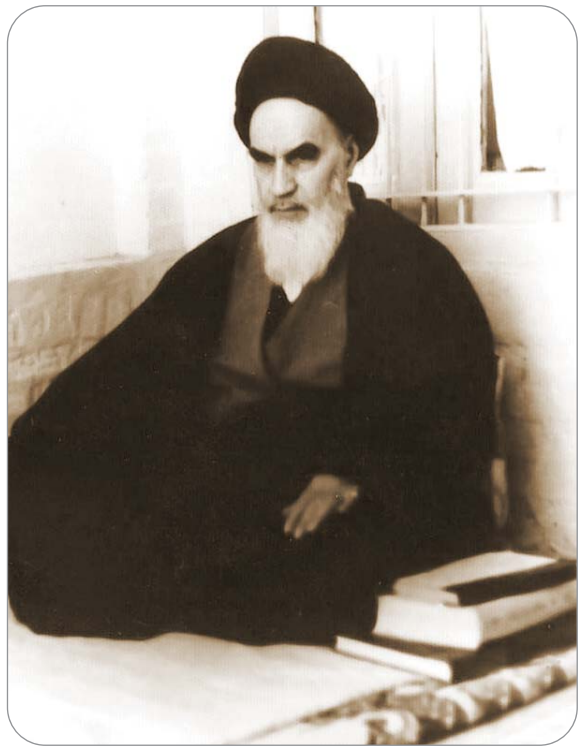
گزارشی از تحولات حوزه علمیه قم از بازتأسیس تا پس از پیروزی انقلاب اسلامی

■ هفته‌نامه افق حوزه ■ دوشنبه ■ ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۳ ■ ۲۷ شوال ۱۴۴۵ ■ شماره دوم

ستاد کنگره بین‌المللی یکصدسالگی بازتأسیس حوزه علمیه قم در راستای برگزاری این کنگره و غنای محتوایی آن، با همکاری معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه سلسله نشست‌هایی را مرتبط با موضوع یکصدمین سالگرد بازتأسیس حوزه علمیه قم برگزار می‌کند و هفته‌نامه افق حوزه در دومین شماره ویژه‌نامه «حوزه صدساله» گزارشی از این نشست‌ها را در چهار صفحه ضمیمه نشریه منتشر می‌کند.

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی (ره) بررسی کرد

مسیر رو به رشد علوم قرآنی در صدسال اخیر حوزه علمیه قم

فلسفی، جوانان، کودکان و... تولید شد. وی گفت: در این مرحله، شاهد رشد فناوری و پیشرفت‌های تکنولوژی بودیم که همین امر نیز، باعث شد که محصولات و زمینه‌های جدیدی برای پژوهش قرآنی شکل بگیرد. ایجاد مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نور نیز، در این زمینه یک موهبت بزرگ بود و امروز نیز، با پیدایش هوش مصنوعی می‌توانیم، زمینه‌های جدیدی را در عرصه پژوهش‌های تفسیری فعال کنیم. عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی (ره) تصریح کرد: امروز با وفور امکانات شاهد هستیم که سطح فعالیت‌ها چندان بیشتر از دوره‌های دوم و سوم نیست. اگر بخواهیم تصور کنیم که آن شخصیت‌های بزرگ با این امکانات مواجه بودند، به احتمال زیاد، شاهد فعالیت‌های چندبرابری به نسبت امروز هستیم. وی اظهار کرد: در این روزگار شاهد شکل‌گیری مؤسسات علمی و پژوهشی قرآنی هستیم؛ ولی باید مواظب باشیم که در این عرصه موازی‌کاری نشود؛ زیرا امروز شاهد این امر هستیم. همچنین متأسفانه شاهد تولید برخی آثار ضعیف هستیم که چندان قوی نیست. از جمله مسئله پایان‌نامه‌ها که باید روی آن کار بیشتری انجام شود.

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی (ره) افزود: تقویت روحیه همکاری و فعالیت‌های جمعی در عرصه تفسیر و علوم قرآنی و تعمیق بخشی به فعالیت‌های علمی از نکاتی است که در این عرصه باید رعایت شود.

خاصی هستیم. با شکل‌گیری حکومت اسلامی در ایران و ایجاد فضای آزاد و گرایش به سمت دین و حوزه‌های دینی و... شاهد پررنگ شدن فعالیت‌های قرآنی و عمق یافتن آن هستیم. وی اظهار کرد: در این دوره، بزرگانی چون شهید مطهری و مرحوم علامه و آیت‌الله مکارم شیرازی، آیت‌الله معرفت و... تلاش گسترده‌ای برای توسعه فعالیت‌های علمی داشتند. از طرف دیگر بسیاری از رجال حوزه علمیه نجف، از سوی صدام بعثی اخراج شدند و به ایران آمدند و بر سرعت رشد علمی این عرصه افزودند. وی افزود: یکی از تلاش‌هایی که در این عرصه انجام شد، ورود تفسیر به حیطه درسی در حوزه‌های علمیه بود. در گذشته فعالیت تفسیری بر اساس علاقه شخصی بود؛ ولی این دروس در نهاد آموزشی حوزه پررنگ نبود. همچنین تفسیر وارد زندگی مردم شد و مباحث حاکمیتی‌ای مطرح می‌شد که تا پیش از آن عنوان نمی‌شد. همین امر باعث شد که آثار علمی جدیدی ایجاد شود و شخصیت‌هایی چون حجت‌الاسلام والمسلمین قرائتی و سایر اساتید دیگر، در جهت توسعه ترویج تفسیر قرآن، تلاش شبانه‌روزی کردند.

حجت‌الاسلام تشکری صالح بیان کرد: ربع چهارم یعنی از سال ۱۳۷۷ تا ۱۴۰۲ شکل دیگری در توسعه فعالیت‌های تفسیری به خود گرفت. در این دوره، تفاسیر گسترده‌ای با ابعاد مختلف از جمله تفاسیر هنری، ادبی، فقهی، علمی،

کلاس تفسیر مرحوم علامه یک حرکت بزرگ محسوب می‌شود. ایشان مباحث تفسیری را با قدرت آغاز کردند و به دلیل اینکه فعالان فقه و اصول به ایشان گفتند که چرا با وجود مباحث فقه و اصول، به تفسیر روی آورده است، فشار بالا گرفت و درس تفسیر ایشان تعطیل شد؛ ولی ایشان در حین برگزاری کلاس، نگارش المیزان را نیز آغاز کرد.

علما نیز، احساس تکلیف کردند و تلاش گسترده‌ای برای پاسخگویی به این مباحث داشتند و از جمله باعث شد که تفاسیر مختلفی نیز، در این زمینه نوشته شود. حجت‌الاسلام تشکری صالح بیان کرد: بزرگانی چون امام راحل، آیت‌الله طالقانی، شهید مصطفی خمینی، آیت‌الله مصباح یزدی (ره)، آیت‌الله مکارم و... در این دوره تلاش‌های تفسیری گسترده‌ای در این حوزه داشتند. وی ادامه داد: در این دوره، یعنی ربع قرن دوم نگاه قرآنی و اصالت‌های دینی در مراکز اسلامی در جهان اسلام نیز، با محوریت تفسیر قرآن شکل گرفت و این رویکرد در حوزه ما نیز تأثیرات خود را گذاشت.

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی (ره) تصریح کرد: در ربع قرن سوم که در آستانه انقلاب بود، شاهد اقتضات

کلاس تفسیر یک اقدام بسیار بزرگ و تحول‌آفرین در یک سده اخیر بود. کلاس تفسیر مرحوم علامه با توجه به اینکه در آن زمان این کلاس‌ها و درس تفسیر جایگاه چندانی در حوزه نداشت، یک حرکت بزرگ محسوب می‌شود. ایشان مباحث تفسیری را با قدرت آغاز کردند و به دلیل اینکه فعالان فقه و اصول به ایشان گفتند که چرا با وجود مباحث فقه و اصول، به تفسیر روی آورده است، فشار بالا گرفت و درس تفسیر ایشان تعطیل شد؛ ولی ایشان در حین برگزاری کلاس، نگارش المیزان را نیز آغاز کرد.

وی تصریح کرد: زمانی که این تفسیر نوشته شد، اثر بزرگی در عالم اسلام داشت. این تفسیر، تفسیری نو در علوم و قالب‌های مختلف بود. نوع شاگردپروری ایشان نیز، موجب شکوفایی بحث تفسیر در حوزه شد.

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی (ره) اظهار کرد: از ابتدای ربع قرن دوم، این سد شکسته شد و کلاس‌های تفسیر مختلفی در مدارس حوزوی آغاز شد. از طرفی شکل درس‌های ایشان بازتاب گسترده‌ای در مراکز اسلامی شیعی و حتی غیر شیعی داشت. این تحول باعث شد که پس از آن، رویکرد حضور طلاب در عرصه تفسیر گسترده شد.

وی افزود: پس از آن، شاهد روند انقلاب اسلامی و بازتاب‌های جهان اسلام هستیم که این مسائل نیز، نقش مهمی در رشد تفسیری ما بود. در این دوره مکاتب ضد اسلامی و ضد توحیدی در جهان غرب با گرفته بود و

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی (ره)، از رشد روزافزون فعالیت‌های قرآنی در حوزه علمیه قم، در صدسال اخیر خبر داد. به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام ابوذر تشکری‌صالح در نشست علمی «شخصیت‌های برجسته حوزه علمیه قم در تفسیر و علوم قرآنی در سده اخیر»، گفت: هر گروه و جامعه‌ای، باید از عملکرد خود ارزیابی داشته باشد و آن را برای آینده دست‌مایه قرار دهد. اندیشمندان و محققان، تلاش‌ها و راه‌های رفته و نقص‌های حوزه علوم مختلف را در همایش صدسالگی احیای حوزه علمیه قم بررسی می‌کنند.

وی افزود: صدسال اخیر حوزه را می‌توانیم، به چهار ربع قرن تفکیک کنیم. بخش اول از سال ۱۳۰۲ شمسی تا ۲۵ سال اول است که دوره پایه‌گذاری حوزه‌های علمیه بود و مرحله‌ای بود که علمای بزرگ به تبع هجرت مرحوم حاج شیخ عبدالکریم (ره) به قم، در این حوزه تجمیع شدند. در این سال‌ها یک دوره رکودی را در این عرصه شاهد هستیم. حجت‌الاسلام تشکری صالح بیان کرد: از آغاز ربع قرن دوم، شاهد یک تحول جدی در این عرصه هستیم. این مقطع با ورود علامه طباطبایی (ره) به حوزه علمیه قم همراه بود. ایشان با ورود خود درس تفسیر قرآن را در حوزه علمیه قم بنا نهادند و در کنار آن، بحث فلسفه را نیز پیش بردند.

عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی (ره) گفت: این